

**การศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม
เพื่อพัฒนาสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาบ้านกอกหนองผือ
ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม***

**A Study of Knowledge from Local Wisdom with Participatory
to Develop the Documentary of Ecotourism: A Case Study
of Ban Kok Nong Phue, Nong Bua Sub District, Kosum
Phisai District, Mahasarakham Province**

สุวิชัย WSSชา

Suwichai Phunsa

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: suwichai.p@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยชุมชนและโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ 2) เพื่อฝึกทักษะในการผลิตสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาบ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยการบูรณาการผ่านภารกิจ 4 ด้าน ได้แก่ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีกลุ่มตัวอย่าง 48 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบมีส่วนร่วม การประเมินแบบความพึงพอใจ สื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. จากองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยชุมชนและโรงเรียนได้สรุปประเด็นที่สนใจ ดังนี้ 1) ด้านมิติด้านสังคม ชุมชนจะเคารพในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

*ได้รับบทความ: 26 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 26 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 27 มีนาคม 2563

Received: September 26, 2019; Revised: March 26, 2020; Accepted: March 27, 2020

นับถือและปฏิบัติตามหลักการะธรรม ปัญญาธรรม และสามัคคีธรรม เป็นสังคมวัฒนธรรมชาวพุทธ 2) การทำเสื่อจากหญ้าร้างกาเกิดจากการคิดประดิษฐ์ดัดแปลงมาจากการทอเสื่อพบได้มากในชุมชน 3) การผลิตเสื่อจากหญ้าร้างกาและลวดลาย เสื่อ ถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมีวิธีการผลิตเฉพาะแตกต่างจากชุมชนอื่น 4) ชุมชนจะเตรียมเสื่อจากหญ้าร้างกาเป็นของที่ระลึกให้กับผู้เดินทางมาเยี่ยมหรือญาติพี่น้อง บางส่วนก็จัดทำเพื่อไปจำหน่าย

2. ผลแบบประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการ เพื่อฝึกทักษะในการผลิตสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมของครูและนักเรียน มีความพึงพอใจมากที่สุด ทั้งด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ

3. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อสื่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายหลังการรับชมสื่อสารคดี มีดังนี้ 1) กลุ่มผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ มีความพึงพอใจมาก และ 2) กลุ่มนิสิตร่วมโครงการมีความพึงพอใจมากเช่นกัน

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น; แบบมีส่วนร่วม; ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Abstract

The research is the following objectives: 1) to study the knowledge from local wisdom with participatory between universities, communities, and Ban Kok Nong Phue School; 2) to practice the skills in the production of the documentary of Ecotourism case studies in Ban Kok Nong Phue, Nong Bua Subdistrict, Kosum Phisai District, Mahasarakham Province; 3) to study satisfaction on the documentary of ecotourism cases. Which is integrated research through 4 missions, including teaching, research, academic services and preservation of art and culture. There were 48 samples. The research instrument was interviewed by a participatory sample, Satisfaction survey form, Ecotourism cases and the data were analyzed by descriptive description.

The research found that:

1. From the knowledge of local wisdom with participatory among universities, communities and schools, summarized the following points of interest: 1) Social communities will respect the democratic regime, respect and follow the principles of reverence, morality, wisdom, and harmony. Is a Buddhist cultural society 2) Making mats from cocoon grass is due to the invention, adapted from weaving mats, found in many communities

- 3) The production of mats from cocoon grass and mat patterns. Considered as the identity of the community, there are specific production methods differ from other communities.
- 4) The community will prepare mats from the nesting grass as souvenirs for visitors or relatives and some were prepared for sale.

2. Result of satisfaction assessment form for the achievement of integration to practice skills in producing the documentary of ecotourism, overall of teachers and students most satisfied both the knowledge and experience gained and the benefits.

3. Satisfaction assessment results on the documentary of ecotourism after watching the case, 1) Community leaders, villagers, teachers and students of Ban Kok Nong Phue School very satisfied and 2) the students who participated in the project were also very satisfied.

Keywords: local wisdom; participatory; ecotourism

1. บทนำ

การเข้าใจ ภูมิสังคม ตามการจัดการเรียน การสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็น บัณฑิตที่พึงประสงค์ภายใต้ปรัชญาของมหาวิทยาลัย มหาสารคาม คือ ผู้มีปัญญาพึงเป็นอยู่เพื่อมหาชน นั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจลงพื้นที่ชุมชนเพื่อการ บูรณาการผ่านภารกิจ 4 ด้าน ได้แก่ การเรียนการ สอน การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสถานศึกษากับชุมชนนั้น คงจะแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดย่อมเป็นไป ไม่ได้เพราะสถานศึกษา เปรียบเสมือนต้นไม้ ชุมชน เปรียบเสมือนพื้นแผ่นดิน ยิ่งดินมีคุณภาพเพียงใด ก็ย่อมส่งผลให้ต้นไม้ เจริญเติบโตได้รวดเร็วเท่านั้น ฉะนั้นต้นไม้และพื้นดินต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกันฉันใด ชุมชนกับสถานศึกษาย่อมต้องพึ่งพา อาศัยซึ่งกันและกันฉันนั้น (Thapsuwan, 2002 : 19-26)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาภาครัฐมีการ ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว ขยายตัวอย่าง รวดเร็วและมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่าย มากขึ้น อาทิ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community- Based Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) เป็นต้น โดยทั่วไป ในแต่ละชุมชนก็จะมีสภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น แตกต่างกัน การท่องเที่ยวได้สร้างรายได้ อาชีพ และการมีส่วนร่วมของคนกลุ่มต่างๆ และเป็นการ ขยายภาคเศรษฐกิจของประเทศ แต่ผลอีกด้าน ของการท่องเที่ยวก็ได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณีของประเทศไทยเช่นเดียวกัน

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาสภาพ โดยรวมของชุมชนและโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ จากข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ได้ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17

สิงหาคม พ.ศ. 2477 ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลหนองบัว อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2391 (ถนนสายบ้านเขื่อน - บ้านกู่ทอง) ตั้งชื่อตามนาม บ้านกอกและบ้านหนองผือ สำหรับด้านสังคมนั้น ประชาชนที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนทั้ง 3 หมู่บ้าน เคารพในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย นับถือ และปฏิบัติตามหลักการะชาธรรม ปัญญาธรรม และสามัคคีธรรม เป็นสังคมวัฒนธรรมชาวพุทธ ยึดมั่นในคำสั่งสอนของพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด เปรียบเสมือนหนึ่งเป็นกฎหมายและกติกาทาสังคม ประชาชนนำมาอบรมสั่งสอนลูกหลานสืบต่อมาเป็นช่วงๆ จนถึงปัจจุบัน และอีกประเด็นที่สำคัญคือ ชุมชนแห่งนี้มีการทำเสียจากหญ้าร้างกา ที่เกิดจากการคิดประดิษฐ์ดัดแปลงมาจากการทอเสื่อ ซึ่งพืชที่ใช้ในการทอเสื่อคือ หญ้าร้างกา ซึ่งเกิดจำนวนมากในชุมชนแห่งนี้ ซึ่งพืชชนิดนี้จะมีลักษณะคล้ายต้นกก และต้นไผ่ แต่จะเป็นพืชคนละชนิดกัน ต้นหญ้าร้างกาเป็นพืชที่มีอยู่ทั่วไปตามริมลำห้วยที่ไหลผ่านหมู่บ้าน และกระจัดกระจายอยู่ตามท้องนาที่ใกล้กับลำห้วยจากการทำเสียจากหญ้าร้างกา ถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นจุดเด่นของชุมชนแห่งนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงกระบวนการเกิดจากการสืบทอดและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นมาพัฒนาเลือกสรร ปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้น จนเกิดทักษะความชำนาญที่สามารถแก้ไขปัญหาคาพัฒนาชีวิต เกิดคุณค่าสามารถสืบทอดและพัฒนาต่อไปได้อย่างไม่มีสิ้นสุด (Nonaka and Konno, 1998 : 40-54)

ในการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมคือ กระบวนการสร้างความรู้โดยชุมชนเป็นเจ้าของการเรียนรู้เอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนก่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชน และฝึกทักษะในการพัฒนาสื่อสารคดีเชิงนิเวศของชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ความประทับใจและเพื่อสร้างความตระหนักปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องต่อประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ตามราชบัณฑิตยสถานหมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ คือไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวรู้คุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวและมีความรู้ด้านการอนุรักษ์ ซึ่งอาจได้รับจากนักวิชาการ คนท้องถิ่นหรือมัคคุเทศก์

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชนและโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ และฝึกทักษะในการผลิตสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับชุมชนและโรงเรียน บ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเกิดประโยชน์ด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยชุมชนและโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ

2. เพื่อฝึกทักษะในการผลิตสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา บ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) (Gager, 1998 : 622-648) โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกดังต่อไปนี้ 1) ผู้นำชุมชนและชาวบ้านบ้านกอกหนองผือที่ทอสื่อหารังการเป็นอาชีพเสริมให้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 คน 2) ครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ จำนวน 18 คน 3) อาจารย์ และนิสิตซึ่งเป็นนิสิตภาควิชาสื่อสารนิเทศมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 1205 236 การผลิตวีดิทัศน์ดิจิทัล จำนวน 20 คนในปีการศึกษา 2/2560 ซึ่งเป็นผู้ร่วมโครงการวิจัยทั้งหมด 48 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งได้ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน 2) แบบประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการ แบ่งได้ดังนี้ ด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อสื่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5) สื่อสาร

คดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา บ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม และ 6) เอกสารประกอบการอบรมทักษะการผลิตสื่อสารคดีด้วยโปรแกรม Sony Vegas

3. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย แบ่งได้ดังนี้ 1) ศึกษาปัญหาของชุมชนเป้าหมาย 2) วางแผนการทำงานด้วยวงจร PDCA เพื่อเตรียมพร้อมในการจัดโครงการวิจัย 3) ระดมสมองร่วมกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้แก่อาจารย์ นิสิต ผู้นำชุมชนชาวบ้าน ครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ 4) นำเสนอแนวคิดระหว่างอาจารย์ นิสิต ครู และนักเรียน ในการผลิตสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) 5) เตรียมความพร้อมนิสิตให้มีความรู้ความเข้าใจเพื่อถ่ายทอดทักษะการผลิตสื่อ

3.1 ขั้นตอนการผลิตสารคดี ได้แบ่งไว้ 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการผลิต (Pre-Production) 2) ขั้นการผลิต (Production) 3) ขั้นหลังการผลิต (Post-Production) 4) ขั้นการเผยแพร่ (Distribution) และ 5) ขั้นการประเมินผล (Evaluation) ในรูปแบบสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เทคนิคการนำเสนองานสารคดีเป็นการเล่าเรื่องผสมผสานกับการสัมภาษณ์ชาวบ้านกอกหนองผือ ซึ่งมีผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดหรืออารมณ์ของผู้ชม การถ่ายทอดความจริงออกมาอย่างสร้างสรรค์ น่าสนใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวบ้านในการทำสื่อจากหารังการซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้ในขั้นตอนฝึกทักษะอบรมครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ ในการผลิตสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย

โปรแกรม Sony Vegas จำนวน 18 คน

3.2 ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จากผู้นำชุมชนและชาวบ้านเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสื่อวิทยุรังกาแบบประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการแบ่งเป็น ด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรมครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อสื่อท้องถิ่นเชิงนิเวศสื่อสารคดีท้องถิ่นเชิงนิเวศกรณีศึกษา บ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามหลังรับชมสื่อสารคดี จากนั้นนำมาสรุปผลการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา สำหรับหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากค่าระดับความคิดเห็นตามแนวคิดของของ บุญชม ศรีสะอาด (Srisa-ard, 2002)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการจัดกิจกรรมระดมสมองและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและชาวบ้านเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสื่อวิทยุรังกาได้สรุปประเด็นที่สนใจดังนี้ 1) ด้านมิติด้านสังคม ชุมชนจะเคารพในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย นับถือและปฏิบัติตามหลักการะธรรม ปัญญาธรรมและสามัคคีธรรม เป็นสังคมวัฒนธรรมชาวพุทธ ยึดมั่นในคำสั่งสอนของพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด 2) การทำสื่อจากวิทยุรังกาเกิดจากการคิดประดิษฐ์

ดัดแปลงมาจากการทอเสื่อแบบธรรมดาโดยวิทยุรังกาพบมากในชุมชน มีลักษณะคล้ายต้นกกต้นไทร ซึ่งต้นวิทยุรังกาเป็นพืชที่มีอยู่ทั่วไปตามริมลำห้วย ที่ไหลผ่านหมู่บ้าน และเกิดกระจัดกระจายอยู่ตามท้องนาที่ใกล้กับลำห้วย 3) การผลิตสื่อจากวิทยุรังกาและลวดลายเสื่อถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมีวิธีการผลิตเฉพาะแตกต่างจากชุมชนอื่น 4) ชุมชนจะเตรียมสื่อจากวิทยุรังกาเป็นของที่ระลึกหรือของฝากให้กับผู้เดินทางมาเยี่ยมหรือญาติพี่น้อง บางส่วนก็จัดทำเพื่อไปจำหน่าย

2. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการ โดยรวมของครูและนักเรียน โรงเรียนบ้านกอกหนองผือ จำนวน 18 คน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.75) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.77) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.42) และด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.73) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.48)

2.1 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการ ของครูและนักเรียน โรงเรียนบ้านกอกหนองผือ ด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ พบว่า ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ นอกเหนือจากตำราและการเรียนในชั้นเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.85) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยง

เบนมาตรฐาน (S.D. = 0.45) และได้รับประสบการณ์ตรงหรือได้เรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คน จากกรณีตัวอย่างและการลงพื้นที่ดำเนินการร่วมกับอาจารย์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.75) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.44) และโดยรวมด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดทุกข้อ

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการในด้านความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการของครูและนักเรียน โรงเรียนบ้านกอกหนองผือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า การร่วมกิจกรรมทำให้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.77) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.45) และการร่วมกิจกรรมช่วยให้เรียนรู้การทำงานเป็นขั้นตอนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.75) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.56) และโดยรวมด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดทุกข้อเช่นกัน

3. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อสื่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา บ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ภายหลังการรับชมสื่อสารคดี โดย กลุ่มตัวอย่าง 1) กลุ่มผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ รวม 28 คน พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 4.42) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ (S.D. = 0.52) และ 2) กลุ่มนิสิตร่วมโครงการจำนวน รวม 20 คน พบว่า ผลการ

ประเมินโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 4.40) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ (S.D. = 0.49)

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัย และผู้ร่วมโครงการวิจัยได้เข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสื่อรณรงค์ที่เกิดจากการคิดประดิษฐ์ดัดแปลงมาจากการทอเสื่อในการผลิตเสื่อจากหญ้าร้างาที่มีลวดลายเสื่อเฉพาะถือว่าเป็นอัตลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมชุมชน

จากผลแบบประเมินความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการโดยรวมของครูและนักเรียน โรงเรียนบ้านกอกหนองผือ โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดมีผลสำเร็จของการบูรณาการในด้านความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับจากโครงการได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ นอกเหนือจากตำราและการเรียนในชั้นเรียนและผลการประเมินความพึงพอใจต่อสื่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) กรณีศึกษาบ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ภายหลังการรับชมสื่อสารคดีโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย เกิดการเรียนรู้ทางสังคมในการทำงานร่วมกัน รู้ถึงความแตกต่างและโอกาส เช่น การเข้าใจสภาพบริบทชุมชนและสิ่งแวดล้อมสำหรับผลิตสื่อสารคดีเพื่อให้ประชาชนสอดคล้องกับกรรมกา เจริญเทียนชัย ที่พัฒนาสื่อสารคดี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอบาย

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Jermthianchai, 2012 : 146-153) และจำเป็นต้องพัฒนาความพร้อมเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีอาชีพใน 3 ด้านคือ ด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tarkam, 2019 : 203-214).

สำหรับการฝึกทักษะการผลิตสื่อสารดี ทำให้นักเรียนรู้จักคิดและแก้ปัญหา เกิดการพึ่งพาในการร่วมมือกันทำงาน การแสดงความคิดเห็น และกล้าที่จะแสดงออก เป็นต้น สามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) ครูและอาจารย์ ได้นำความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่และนำแนวทางมาปรับใช้ในวิธีการสอน 2) นิสิต ที่ร่วมโครงการได้ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้ความรู้จากการลงพื้นที่และนำแนวทางมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต 3) ครูและนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้ฝึกทักษะและเกิดกระบวนการเรียนรู้กระบวนการผลิตสารคดีและ 4) ชุมชนทำให้สื่อวิทยุเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปเป็นสินค้าท้องถิ่นต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ มีข้อเสนอแนะแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ต้องเข้าใจสภาพบริบทวิถีชุมชน

และสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม จะทำให้นักเรียนรู้จักคิดและแก้ปัญหา เกิดการพึ่งพาในการร่วมมือกันทำงาน การแสดงความคิดเห็น และกล้าที่จะแสดงออก

1.2 นิสิตที่ร่วมโครงการได้รับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้ความรู้จากการลงพื้นที่และสามารถนำแนวทางมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต

1.3 อาจารย์และนิสิตได้ทราบถึงปัญหาที่สามารถนำมาเป็นหัวข้อวิจัยที่น่าสนใจได้ อาทิเช่น เทคนิคการรับรู้และเข้าถึงสื่อดิจิทัล (Digital literacy) สำหรับการประกอบอาชีพของชุมชน การสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในรูปแบบที่ชุมชนเข้าถึงได้และเหมาะสม รวมทั้งหัวข้อในการบริการวิชาการในอนาคต อาทิเช่น การพัฒนาเกมเพื่อการสอน (Gamification) การใช้งานแอปพลิเคชัน Google apps และการพัฒนาสื่อแอนิเมชัน (Animation) เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านการบูรณาการและการเกิดประโยชน์ และสร้างคุณค่าต่อสังคมและชุมชน มีดังนี้ 1) ประโยชน์และสร้างคุณค่าต่อระดับหลักสูตร อาจารย์และนิสิตที่ร่วมโครงการ ได้ร่วมมือกันทำงาน เพื่อเป็นการฝึกการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ และให้นิสิตไปร่วมกับชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางการทำงาน เกิดการเรียนรู้ทางสังคมในการทำงาน ร่วมกัน รู้ถึงความแตกต่างและโอกาส 2) ระดับมหาวิทยาลัย (4 in 1) หรือที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และอัตลักษณ์

2.1 การบริการวิชาการแก่สังคม

เป็นการส่งเสริมกระบวนการค้นหาคำถามและความรู้และสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการและความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยและชุมชน

2.2 การนำไปใช้กับการเรียนการสอนเกิดวิธีการขั้นตอนในการดำเนินงาน กำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงานหรือเกณฑ์มาตรฐานช่วงเวลาและสถานที่ในการดำเนินโครงการและนำข้อมูลที่นิสิตเก็บรวบรวมจากชุมชนมาประชุมปรึกษาหารือ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหรือวิชาที่จะนำมาบูรณาการ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านสื่อการสอน วิทยากร อุปกรณ์เพื่อใช้ในการอบรมครูและนักเรียนในการผลิตสื่อสารคดี

2.3 การนำไปใช้กับการวิจัยได้เรียนเทคนิคการรับรู้และเข้าถึงสื่อดิจิทัลสำหรับการประกอบอาชีพของชุมชน การสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในรูปแบบที่ชุมชนเข้าถึงได้และเหมาะสมรวมทั้งหัวข้อในการบริการวิชาการในอนาคต

2.4 การนำไปใช้กับการบำรุงศิลปวัฒนธรรม จากภูมิปัญญาของชุมชนถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมชุมชนที่มีการจักรสานเป็นสื่อพบพญารังกา ไว้เพื่อเป็นของที่ระลึก สำหรับญาติ หรือบุคคลที่มาเยี่ยมชุมชน ดังนั้น การพัฒนาสื่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาบ้านกอกหนองผือ ตำบลหนองบัว อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จึงเป็นการบำรุงศิลปวัฒนธรรม ระดับชุมชนและสังคมเป็นการส่งเสริมกระบวนการค้นหาคำถามและความรู้และสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการและความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบ

มีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยและชุมชนสะท้อนสู่มิติทางสังคม อาทิ อาจารย์ ได้นำความรู้ที่ได้จากการลงพื้นที่และนำแนวทางมาปรับใช้ในวิธีการสอนนิสิต ที่ร่วมโครงการได้ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้ความรู้จากการลงพื้นที่และนำแนวทางมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต ครูและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้ฝึกทักษะและเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และโรงเรียนบ้านกอกหนองผือ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ เช่น มิติด้านสังคม การเข้าใจสภาพบริบท วิถีชุมชนและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความพร้อมและได้รับความร่วมมือจากชุมชน เกิดการพึ่งพาในการร่วมมือกันทำงาน การแสดงความคิดเห็น และกล้าที่จะแสดงออก เป็นการสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการและความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยและชุมชนอย่างแท้จริง สำหรับสื่อสารคดีท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาบ้านกอกหนองผือ เป็นการบำรุงศิลปวัฒนธรรม ระดับชุมชนและสังคม จากนั้นนำมาถอดบทเรียนในแต่ละกิจกรรม เพื่อสะท้อนการเรียนรู้ทางสังคมในการทำงานร่วมกันไปถึงการได้รับการยอมรับจากชุมชน และเกิดประโยชน์ต่อชุมชน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจต่อไป

References

- Gager, C. T. (1998). The Role of Valued Outcomes, Justifications, and Comparison Referents in Perceptions of Fairness among Dual-Earner Couples. *Journal of Family Issues*, 19(5), 622-648.
- Jermthianchai, K. (2012). A Documentary for Local People in Amphur Pai, Mae Hongson Province, for the Realization of Awareness of the Conservation of Eco-Tourism Locations. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 13(2), 146-153.
- Nonaka, I. & Konno, N. (1998). The Concept of “Ba”: Building a foundation for knowledge Creation (Electronic version). *California Management Review*, 40(3), 40-54.
- Pornprasit, P. & Rurkkhum, S. (2019). Performance evaluation of community-based ecotourism: a case study in Satun province, Thailand. *Journal of Ecotourism*, 18(1), 42-59.
- Srisa-ard, B. (2002). *Introduction to Research*. 7th Ed. Bangkok : Suweeriya Sarn.
- Stone, M. T. (2015). Community-based ecotourism: A collaborative partnerships perspective. *Journal of Ecotourism*, 14(2-3), 166-184.
- Tarkam, P. (2019). The Development of Tourism Potential in Huai Toei Village, Sam Sung District, Khon Kaen. *Dhammathas Academic Journal*, 19(2), 203-214.
- Thapsuwan, S. (2002). House and School. *Journal of Educational Administration*, SWU 1, 19-26.